

Het Dromenpaleis

Ander werk van Ismail Kadare in vertaling bij Querido

Onenigheid aan de top (roman, 2022)

Een breuk in april (roman, 2023)

Ismail Kadare

Het Dromenpaleis

Uit het Albanees vertaald door
Roel Schuyt

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2024

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Pallati i ëndrrave*
Oorspronkelijke uitgever Onufri, Albanië

© Librairie Arthème Fayard, 1990

All rights reserved

Copyright vertaling © 2024 Roel Schuyt / Em. Querido's
Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam

Omslag Roald Triebels
Omslagbeeld Bridgeman Images
Foto auteur Aldo Bonata

ISBN 978 90 214 6868 6 / NUR 302
www.querido.nl

Inhoud

1 De ochtend	7
2 De afdeling Selectie	41
3 De afdeling Interpretatie	78
4 Een vrije dag	125
5 Het Archief	143
6 Het diner	172
7 Het voorjaar komt	211
Enkele opmerkingen van de vertaler	229

I

De ochtend

Het was een kille, vochtige morgen en er viel een fijne natte sneeuw. De imposante gebouwen, die met hun gesloten deuren en luiken boven de drukte op straat oprezen, maakten dat de ochtendschemering nog grauwer leek.

Mark-Alem rilde van de kou en deed de bovenste knoop van zijn bontkraag, die hij anders iets te strak vond zitten, snel dicht en keek naar de gietijzeren straatlantaarns waar de sneeuwvlokjes omheen dwarrelden.

Zoals gebruikelijk op dit uur van de dag was de straat vol met mensen die op de kantoren in het centrum werkten en haastig doorliepen om op tijd te kunnen beginnen. Mark-Alem vroeg zich af of hij niet beter een rijtuig had kunnen aanhouden, want het was naar het Tabir Sarayı, de instelling waar dromen werden verzameld, geselecteerd en geïnterpreteerd, een stuk verder lopen dan hij gedacht had, en bovendien kon je met dit weer makkelijk uitglijden en lelijk vallen.

Hij liep langs de Centrale Bank. Iets verderop zag hij bij een gebouw van vier verdiepingen waar een of ander ministerie zetelde een aantal rijtuigen staan, die met een dun laagje sneeuw waren bedekt. Vlak voor hem gleed een man uit. Mark-Alem keek hoe hij op zijn knieën terechtkwam

maar wist te voorkomen dat hij languit op straat zou belanden, hoe hij zijn evenwicht hervond, binnensmonds vloekte en afwisselend keek naar zijn besmeurde broek en de plek waar hij bijna onderuit was gegaan, waarna hij verdwaasd zijn weg vervolgde. 'Pas op,' zei Mark-Alem zachtjes, en hij wist niet tegen wie hij het had: tegen de onbekende of tegen zichzelf.

Zelf hoefde hij zich niet ongerust te maken. Hij werd niet om een bepaalde tijd verwacht en wist ook niet of hij zich eigenlijk wel 's morgens moest melden. In feite wist hij niet eens wat de werktijden van het Tabir Sarayı waren.

Hij had het gevoel dat er op zijn gezicht nog een zweem te zien was van de licht spottende glimlach waarmee hij 's morgens wakker was geworden. Hij was opgestaan om zich haastig naar het Tabir Sarayı te begeven. Dat vooruitzicht zou voor iedereen een reden zijn geweest om niet alleen verbaasd te kijken maar ook om zo nu en dan stilletjes te glimlachen. Het was de laatste nacht waarin hij de normale slaap van gewone stervelingen kon genieten. Vanaf deze dag zou alles anders worden, zo anders dat hij het ook een beetje griezelig vond om al te zichtbaar te glimlachen.

Ergens links van hem, in de nevel, sloeg als uit zichzelf een klok met een sonore bronzen klank. Mark-Alem ging wat sneller lopen. Hij had zijn kraag allang opgeslagen, maar toch maakte hij met zijn hand onwillekeurig een beweging om het nog een keer te doen. Eigenlijk voelde hij de kou niet in zijn hals, maar vanbinnen. Hij stak zijn hand in de binnenzak van zijn jas om te voelen of de aanbevelingsbrief daar nog zat.

Het leek op straat iets minder druk te worden. Iedereen is al op zijn werk, dacht hij verschrikt, maar hij stelde zich-

zelf meteen gerust: dat was niet zijn probleem. Hij hoefde nog nergens op tijd te zijn.

In de verte meende hij een zijvleugel van het Tabir Sarayı te herkennen. Toen hij iets dichterbij kwam, zag hij dat hij zich niet had vergist. Hij herkende de contouren van de koepels, die waren geschilderd in een kleur die ooit lichtblauw moest zijn geweest.

Mark-Alem liep om een bijna verlaten plein heen, waar een moskee met twee opvallend ranke minaretten stond. De beide vleugels van het grote gebouw waren in de fijne natte sneeuw bijna niet te zien, terwijl het middengedeelte meer naar achteren stond, alsof het ergens voor terugweek. Hij voelde hoe zijn angst en onzekerheid groeiden. Hij zag een lange rij identieke deuren, maar toen hij dichterbij kwam, bleek dat je daar niet naar binnen kon: het waren houten luiken, vochtig en donker door het natte weer, en ze waren al in geen jaren meer geopend.

Hij liep erlangs en keek vanuit een ooghoek naar de troosteloze rij portalen. Naast hem doemde een man op. Zijn neus en handen zagen rood van de kou.

‘Waar is de ingang?’ vroeg Mark-Alem.

De man wees naar rechts. De mouw van zijn lange gewaad was zo wijd dat die vertraagd met zijn arm meebevoog. O god, wat een ouderwetse kleding, dacht Mark-Alem, terwijl hij de kant op liep die de man hem met zijn hand in die gigantisch wijde mouw had aangewezen. Even later hoorde hij voetstappen achter zich. Het was diezelfde man in zijn lange gewaad.

‘Die kant op,’ zei hij, ‘daar is de personeelsingang.’

Mark-Alem vond het goed om te horen dat hij aangezien werd voor iemand die er werkte. Eindelijk stond hij voor de ingang. De deuren zagen er zwaarder uit dan ze waren.

Het waren er vier, allemaal precies hetzelfde, met stevige bronzen handgrepen. Mark-Alem duwde tegen een ervan en tot zijn verbazing ging die meteen open. Hij kwam in een ijskoude gang, waarvan het plafond zo hoog was dat hij het gevoel kreeg dat hij op de bodem van een crypte stond. Aan beide kanten waren deuren. Mark-Alem probeerde de ene na de andere totdat er een opening en hij in een gang terechtkwam waar het iets minder koud was. Achter een glazen afscheiding zag hij een paar mannen. Ze zaten aan een tafel naast elkaar, waarschijnlijk waren het portiers, of in elk geval mensen die daar werkten, want ze droegen een lichtblauw uniform dat ongeveer dezelfde kleur had als de koepels van het paleis. Mark-Alem meende er zelfs net zulke vlekken op te zien als hij uit de verte op de buitenmuren gezien had. Maar hij had geen tijd om goed te kijken, want de mannen onderbraken hun gesprek en keken vragend zijn kant op. Mark-Alem deed zijn mond open om hen te begroeten, maar er sprak uit hun ogen zo'n overduidelijke ergernis omdat ze in hun conversatie werden gestoord, dat hij niet 'goedemorgen' zei, maar alleen de naam noemde van de medewerker bij wie hij zich moest melden.

'Aha, dus u komt hier werken,' zei een van hen. 'Eerste etage, elfde deur rechts.'

Zoals te verwachten was van iemand die voor het eerst een belangrijk overheidsgebouw betrad en in spanning verkeerde of hij daar zou worden aangenomen, had Mark-Alem voordat hij doorliep met de eerste mensen die hij hier tegenkwam graag een paar woorden gewisseld, maar zij leken vol ongeduld te wachten tot ze konden doorgaan met dat stomme gesprek van ze, dat ze door zijn komst hadden moeten onderbreken, en Mark-Alem liep verder

alsof ze hem een duw hadden gegeven in de richting die ze hadden aangewezen.

‘Ja, loop maar door, naar rechts,’ hoorde hij een stem achter zich. Zonder zich om te draaien ging hij die kant op. Hij rilde en was te verbouwereerd om zich gekwetst te voelen.

Hij kwam door een lange, sombere gang met tientallen hoge deuren waar geen nummer op stond. Hij telde tot hij bij de elfde deur was en bleef staan. Het liefst had hij, voordat hij aanklopte, voor de zekerheid nog een keer gevraagd of dit inderdaad het kantoor was van degene die hij zocht. Maar in die hele, eindeloos lange gang was geen levende ziel te bekennen. Mark-Alem haalde diep adem, stak zijn hand uit en klopte voorzichtig aan. Er kwam geen reactie. Hij keek even naar links en naar rechts en klopte nog eens, nu iets harder. Opnieuw hoorde hij niets. Nadat hij voor de derde keer geklopt had, duwde hij tegen de deur, die tot zijn grote verbazing bijna vanzelf openging. Hij schrok en stak zijn hand al uit om de deur, die met een naargeestig geknars nog verder openging, tegen te houden en weer dicht te doen, maar op dat moment zag hij dat er niemand in het vertrek aanwezig was. Hij bleef even staan en aarzelde of hij al dan niet naar binnen zou gaan. Hij kon zich niet herinneren of er voor zulke gevallen bepaalde regels of richtlijnen bestonden. Eindelijk hield het geknars van de deur op. Mark-Alem staaarde naar een paar lange banken die tegen de muren stonden. Hij bleef nog een tijd op de drempel staan talmen en tastte in zijn binnenzak naar de aanbevelingsbrief. Daarna raapte hij al zijn moed bijeen en ging naar binnen. ‘Verdorie nog aan toe, wat heb ik toch,’ mompelde hij.

Hij dacht aan zijn grote huis aan de Koningsstraat en aan zijn machtige familie, die na het avondeten vaak in de rui-

me salon bijeenkwam. Toen herinnerde hij zich hoe hij twee uur geleden de met rood tapijt beklede trap af liep om naar de eetkamer te gaan, waar zijn moeder en de dienstbode met het ontbijt op hem zaten te wachten. Vlak daarvoor was hij in de grote bibliotheekkamer geweest, waar een hemelsblauw vloerkleed lag, dat hem op angstige momenten altijd een rustig gevoel had gegeven. Maar deze morgen was dat niet genoeg geweest. Hij was, zoals hij in zulke gevallen altijd deed, naar de boekenkast gelopen om het dikke cahier te pakken met op het omslag een vergulde hoofdletter Q en daaronder het opschrift DE FAMILIE QYPRILLI DOOR DE EEUWEN HEEN. Nog iets lager stond in kronkelende letters, alsof ze met moeite of tegenzin waren geschreven door een hand die misschien door talrijke armbanden werd gehinderd, het Franse woord CHRONIQUE.

Mark-Alem haalde diep adem, alsof hij de herinnering aan zijn huis nog even wilde vasthouden, maar die week snel terug en hij was weer aan zijn angstige spanning overgeleverd. Hij meende het geluid van stemmen te horen, maar wist niet waar het vandaan kwam. Hij keek rond en zag dat er in het vertrek nog een deur was. Misschien kwamen de stemmen daarachter vandaan. Hij verroerde zich niet en spitste zijn oren, maar het geroezemoes was nog net zo vaag als daarnet. Nu keek hij aandachtig naar de deur, waarachter het vast iets warmer moest zijn.

Hij ging zitten, legde zijn handen op zijn knieën en bleef roerloos voor zich uit staren. Hoe het ook zij, hij bevond zich nu in een gebouw waar slechts weinig mensen werden toegelaten. Er werd gezegd dat zelfs een minister daar alleen op vertoon van een speciale vergunning naar binnen mocht.

Opnieuw dacht hij aan de bladzijden waarin hij thuis in

de bibliotheek als een bezetene had zitten bladeren, alsof ze door een felle windvlaag werden omgeslagen. Hij dacht aan wat er in de dicht op elkaar geschreven regels te lezen stond, en nog meer aan de letters, die met het wisselen van de generaties die iets in de kroniek hadden geschreven, van vorm veranderen. Het meeste leek te zijn geschreven door mensen die hun levenseinde voelden naderen of een groot onheil voorzagen, en daarom behoefte hadden om een getuigenis achter te laten.

Toen keek hij naar de deur waarachter hij de stemmen hoorde, en hij voelde dat hij, ook al moest hij hier uren of zelfs dagen zitten wachten, niet uit zichzelf zou opstaan om de deur open te doen. Hij zou op de lange bank blijven zitten wachten en het lot prijzen omdat hij tot in deze wachtkamer was gekomen. Hij had nooit verwacht dat het zo eenvoudig zou gaan. Hoewel... zo eenvoudig was het ook niet geweest. Maar... sprak hij zichzelf bestraffend toe, een wandeling door de natte sneeuw, een paar gesloten deuren, de portiers in hun lichtblauwe uniformen bij de ingang en de verlaten vertrekken waar hij binnen was gekomen, zo ingewikkeld was dat toch ook weer niet?

Toch moest hij zuchten, hij wist zelf niet waarom.

Op dat moment ging de deur open en Mark-Alem stond op. Iemand stak zijn hoofd door de deuropening, zag hem en verdween weer, maar hij liet de deur een stukje openstaan. Daarachter was te horen hoe de man met iemand sprak.

Mark-Alem wist niet hoelang hij daar stond te wachten. De deur was nog steeds halfopen, maar uit het vertrek kwam geen stemgeroezemoes meer, alleen een vreemd geritsel. De man die ten slotte naar buiten kwam, was klein van stuk. Hij droeg een stapel papieren die tot een zekere

opluchting van Mark-Alem een deel van zijn aandacht opeisten. Toch keek hij Mark-Alem onderzoekend aan, zodat deze de behoefte voelde om zich op een of andere manier tegenover hem te verontschuldigen omdat hij voor hem uit zijn ongetwijfeld goed verwarmde kamer naar buiten moest komen, maar de man keek hem aan met een blik die hem het zwijgen oplegde. Mark-Alem bewoog langzaam zijn linkerhand om de aanbevelingsbrief tevoorschijn te halen en aan hem te geven. De man stak zijn hand uit alsof hij hem wilde aanpakken, maar trok die meteen weer terug, alsof hij bang was zich eraan te branden. Hij bekeek hem alleen van iets dichterbij, las wat erin stond en draaide zich toen om. Mark-Alem meende in zijn ogen een spottend lichtje te zien.

‘Komt u maar mee,’ zei de man. Hij ging hem voor naar de deur waardoorheen Mark-Alem binnen was gekomen, en liep de gang op, gevolgd door Mark-Alem, die probeerde te onthouden hoe ze liepen, maar al gauw inzag dat het een zinloze en onmogelijke opgave was.

De gang was langer dan hij gedacht had. Uit een paar zijgangen kwam een zwak schijnsel en ten slotte liepen ze een van die gangen in. De man klopte ergens aan, ging naar binnen en liet de deur openstaan. Mark-Alem aarzelde even, maar zijn begeleider wenkte hem om hem te volgen.

Voordat Mark-Alem zich van de warmte in het vertrek bewust werd, rook hij dat er een vuur brandde. Midden in de kamer stond een koperen vuurschaal. Achter een houten bureau zat een man met een stuurs en opvallend langwerpige gezicht. Mark-Alem had de indruk dat hij niet alleen op het moment dat hij binnenkwam, maar ook daarvoor al zijn ogen strak op de deur gericht had gehouden, alsof hij hem had verwacht.

De kleine, dwergachtige man, die voor Mark-Alem al bijna iets vertrouwds had gekregen, liep naar het bureau en fluisterde iets in het oor van de functionaris, die nog altijd naar de deur keek alsof hij nog iemand verwachtte. Hij luisterde naar wat zijn medewerker tegen hem zei en mompelde daarna iets, zonder een spier in zijn gezicht te vertrekken. Mark-Alem kreeg het gevoel dat het allemaal niets zou worden en dat de aanbevelingsbrief en elke andere vorm van bemiddeling weinig zouden uithalen bij de man, die om een of andere reden alleen aandacht voor de deur had.

Precies op dat moment werd er iets tegen Mark-Alem gezegd, die daarop zijn hand nerveus in de binnenzak van zijn jas stak en de aanbevelingsbrief tevoorschijn haalde, maar omdat de man door die beweging misschien nog meer verstoord zou raken, werd hij bang dat hij een vergissing had gemaakt. Daarom wilde hij de brief weer wegstoppen, maar de kleine medewerker van het Dromenpaleis stak zijn hand ernaar uit. Mark-Alem vatte daarom weer moed en wilde hem het papier aanreiken. Maar zijn opluchting bleek voorbarig. Net als daarnet pakte de medewerker hem niet aan. Hij maakte alleen een gebaar alsof hij de route wilde aangeven die het document door de lucht moest afleggen om op zijn bestemming te komen. Mark-Alem was even volkomen verbluft, maar begreep uiteindelijk dat hij de brief moest geven aan de andere medewerker, die ongetwijfeld een hogere positie had.

Tot Mark-Alems grote verbazing pakte de hoge functionaris het papier aan; hij keek niet langer naar de deur (Mark-Alem had dat nauwelijks nog verwacht) en begon te lezen. Mark-Alem sloeg hem aandachtig gade, in de hoop dat hij iets uit zijn gezichtsuitdrukking zou kunnen op-

maken. Op dat moment gebeurde er iets wat Mark-Alem vervulde met afgrijzen, of nog erger: met doodsangst, alsof hij de aarde onder zijn voeten voelde beven. In zekere zin leek wat Mark-Alem zag ook met een beweging van de grond te maken te hebben, al was dat niet het geval: terwijl de beambte met het langwerpige, sombere gezicht verder las, kwam hij langzaam maar zeker overeind, en dat vond Mark-Alem zo griezelig. Het was alsof deze huiveringwekkende functionaris, in wiens handen zijn lot lag, hoger en hoger oprees, zodat zijn hoofd steeds dichterbij het plafond kwam, daartegenaan zou drukken tot het pleisterwerk zou barsten, zodat het losliet en overal neerviel, waarna het hoofd van de beambte vol schrammen door de ene na de andere verdieping heen zou breken om uiteindelijk boven het dak uit te rijzen. Mark-Alem had het liefst geroepen: 'Hou op! Ik wil hier niet meer werken, geef me dat papier terug, als u maar niet zo blijft groeien,' maar op dat moment groeide de beambte, alsof hij die inwendige kreet gehoord had, niet verder.

Toen zag Mark-Alem tot zijn verbazing dat de man van gemiddelde lengte was. Hij haalde diep adem, maar zijn opluchting was van korte duur. Nadat de functionaris overeind was gekomen, begon hij zich, net zo bedachtzaam als hij zojuist was opgerezen, vanaf zijn werkplek te verplaatsen en liep hij van zijn bureau naar het midden van het vertrek. De medewerker die Mark-Alem hierheen had begeleid, wist blijkbaar wat er zou gebeuren, want hij deed een stap opzij om zijn superieur te laten passeren. Nu pas voelde Mark-Alem zich echt opgelucht. De man was gewoon opgestaan en hij was een beetje stijf omdat hij zo lang had gezeten en misschien last had van aambeien of krampen. Toch was hij even doodsbang geweest en had hij inwendig

een noodkreet geslaakt. Hij had de laatste tijd wel erg veel last van zijn zenuwen.

Voor het eerst op deze morgen had Mark-Alem, zoals hij van huis uit gewend was, de moed om iemand recht aan te kijken. De beambte had de aanbevelingsbrief nog in zijn hand. Mark-Alem verwachtte dat hij zou zeggen: 'Ik weet wie je bent, je kunt hier komen werken,' of iets anders wat hem enige zekerheid zou geven, zoals een aanstelling voor de komende weken of een paar maanden. Zijn talrijke familieleden waren niet voor niets ruim twee maanden bezig geweest om deze ontmoeting te regelen. Maar hij, Mark-Alem, was onnodig doodsbang geweest voor deze hoge functionaris, die er zelf misschien meer bij gebaat was om goede contacten met zijn machtige familie te onderhouden dan dat Mark-Alem behoefte had aan een goede verstandhouding met hem.

Er schoten hem, als begeleid door een echo, enkele passages uit de *Chronique* te binnen: 'De eerste telg van onze familie, dus de grondlegger van ons geslacht, was Mehmet Qyprilli uit Roshnik, bij Berat, in Centraal-Albanië, geboren in 1575. Hij aanvaardde de post van grootvizier op voorwaarde dat de sultan zich niet tegen zijn decreten zou verzetten. Zijn oudste zoon was Fazil Mehmet pasja. Net als zijn vader werd hij grootvizier. Hij viel Kreta aan en consolideerde daar het Ottomaanse gezag. Hij ondernam een veldtocht tegen Hongarije. Hij voerde oorlog tegen Polen en veroverde een deel van Oekraïne.'

Mark-Alem keek de beambte kalm aan en voelde zich bijna in staat om even te glimlachen. En dat zou hij zeker hebben gedaan als er niet plotseling iets vreselijks was gebeurd. De beambte, die nu tegenover hem stond, vouwde de aanbevelingsbrief zorgvuldig weer op, en terwijl

Mark-Alem een bemoedigend woord van hem verwachtte, scheurde hij hem in vieren. Mark-Alem rilde. Hij opende zijn mond om iets te zeggen of omdat hij naar adem snakte. Om het onheil compleet te maken liep de beambte naar de vuurschaal toe en gooide de stukken erin. Boven het vuur, dat onder de as leek te sluimeren, schoot ineens een vlam omhoog, om dan weer uit te doven, waarna het papier verkoold en verschrompeld achterbleef.

‘In het Tabir Sarayı worden geen aanbevelingsbrieven geaccepteerd,’ sprak de beambte met een stem die Mark-Alem deed denken aan het slaan van een eenzame klok in de nacht.

Mark-Alem stond perplex en wist niet wat hij moest doen: nog langer hier blijven of er meteen vandoor gaan, boos worden of om vergeving smeken. De kleine medewerker die hem hierheen begeleid had, leek zijn gedachten te hebben geraden en verliet rustig het vertrek en liet ze daar samen achter. Ze stonden recht tegenover elkaar, met de vuurschaal tussen hen in. Maar niet lang. Net zo traag en bedachtzaam als de beambte was opgestaan, trok hij zich nu weer naar zijn plaats terug, waar hij naar het gevoel van Mark-Alem eindeloos veel tijd voor nodig had. Maar hij ging niet zitten. Hij kuchte alleen zachtjes alsof hij zo meteen een toespraak zou houden, en terwijl hij afwisselend naar de deur en naar Mark-Alem keek, zei hij: ‘Er worden in het Tabir Sarayı geen aanbevelingsbrieven geaccepteerd, omdat elke aanbeveling strijdig is met de geest van deze instelling.’

Mark-Alem begreep er niets van.

‘Hier worden invloeden van buitenaf niet toegelaten maar juist geweerd, hier is geen sprake van externe bemoeienis, maar van volstreekte autonomie. Daarom be-

hoort het tot de basisprincipes van het Tabir Sarayı dat er geen medewerkers op grond van een aanbeveling worden aangenomen. Toch kan ik je meedelen dat je hier met ingang van heden bent aangesteld.'

Wat is er toch aan de hand? vroeg Mark-Alem zich af. Hij keek onwillekeurig, alsof hij zeker wilde weten wat hij gezien had, naar de restjes van het papier op de smeulende kooltjes in de oude vuurschaal.

'Jazeker, vanaf nu ben je hier werkzaam,' zei de beambte, die blijkbaar had gezien waar Mark-Alem naar keek.

Hij haalde diep adem, legde zijn handen op het bureau (Mark-Alem zag nu pas dat het blad vol lag met dossiermappen) en zei: 'Het Tabir Sarayı, of het Dromenpaleis, zoals het tegenwoordig genoemd wordt, is een van de meest fundamentele instellingen van ons keizerrijk.'

Hij pauzeerde even en keek Mark-Alem aan alsof hij wilde weten in hoeverre die als nieuwkomer in staat was zijn woorden te begrijpen. Zijn manier van spreken was zo onnatuurlijk dat het zelfs tijdens een plechtige bijeenkomst zou opvallen. Mark-Alem had het gevoel dat hij luisterde naar een gedeelte van een toespraak die de man een paar maanden geleden gehouden had, niet zozeer om een nieuwe collega te verwelkomen, maar eerder om afscheid te nemen van een medewerker die met pensioen ging.

'Het is in de hele wereld reeds lang bekend hoe belangrijk dromen zijn en welke rol ze in het lot van heersers en staten kunnen spelen,' vervolgde hij. 'Misschien heb je wel eens gehoord van het orakel van Delphi in het oude Griekenland en van de beroemde droomuitleggers bij de Romeinen, Assyriërs, Perzen, Mongolen, enzovoort. In oude boeken wordt uitvoerig vermeld wat zij deden om onheil te voorspellen en te voorkomen, en in welke gevallen ze niet

in staat waren om er iets aan te doen omdat de mensen de voorspellingen niet of te laat geloofden, kortom: het ging over gebeurtenissen waarvan een voorteken was gezonden zodat men de kans kreeg om op het verloop daarvan invloed uit te oefenen. Al die tradities waren ongetwijfeld heel belangrijk, maar ze zijn totaal onbetekenend in vergelijking met de grandioze wijze waarop ons Tabir Sarayi functioneert. Want ons keizerrijk was in de hele wereld-geschiedenis als eerste in staat om de interpretatie van de dromen te institutionaliseren en tot een ongekeerde hoogte te verheffen.'

Mark-Alem luisterde gefascineerd naar wat de hoge functionaris vertelde. Hij was nog erg confuus van wat hem die ochtend allemaal was overkomen, en het vloeiende en tegelijk zo verwarrende betoog van de beambte dreigde hem te veel te worden.

'Het gaat niet langer om de incidentele dromen van individuele personen die worden geïnterpreteerd door mensen die daar om een bepaalde reden voor zijn geselecteerd en die praktisch het monopolie bezitten om via een goddelijk bericht een voorspelling te doen, maar om een Tabir Total – een Totale Interpretatie, en wel van alle dromen van onze onderdanen, niemand uitgezonderd. Het is de taak van ons Dromenpaleis, een instelling die door directe tussenkomst van onze soevereine vorst, de sultan, in het leven werd geroepen, om ze te verzamelen en te analyseren. Dat is een grootse onderneming, in vergelijking waarmee orakels zoals dat van Delphi, en alle machtige kasten van profeten en magiërs, nietig en ridicuul overkomen. Het idee van onze vorst om een Tabir Total te creëren is gebaseerd op de gedachte dat Allah de dromen waarin een boodschap besloten ligt net zo zorgeloos over de wereld rondstrooit als

dat hij een regenboog of een bliksemschicht laat verschijnen of ineens een komeet, die hij ergens uit de mysterieuze diepten van het heelal heeft gehaald, aan de hemel doet oplichten. Hij stuurt zijn voorspellingen dus naar onze wereld zonder er rekening mee te houden waar ze terechtkomen, want hij vindt het niet nodig om zich met zulke details bezig te houden. Het is onze taak om uit te zoeken waar een dergelijk bericht terechtkomt en het van al die miljoenen en miljarden andere dromen te onderscheiden, net zoals je tussen de zandkorrels in een woestijn een parel moet proberen te vinden. Want zo'n droom, die als een verloren vonkje neerdaalt in het brein van één enkeling onder de miljoenen mensen die liggen te slapen, kan ervoor zorgen dat onze staat en de vorst voor onheil worden behoed, dat een oorlog of een pestepidemie wordt afgewend of dat er nieuwe ideeën worden geboren. Daarom is dit Dromenpaleis zelf niet zomaar een droom, maar een voor ons rijk onontbeerlijke instelling. Hier kan men, meer nog dan op grond van onderzoek, processen-verbaal, de rapporten van politie-instanties of de verslagen van gouverneurs in onze pasjadommen, beoordelen hoe het in het keizerrijk werkelijk gesteld is. Want in het nachtelijk dromenrijk vinden we het licht en de duisternis van de mensheid, het is een rijk van honing en vergif, van grandeur en malheur. Van alles wat tot onrust of gevaar kan leiden, of dat nu meteen of na een paar jaar of pas enkele eeuwen later gebeurt, is de eerste aanwijzing te vinden in wat de mensen dromen. Er is geen hartstocht of boosaardige gedachte, geen plaag of catastrofe, geen revolte of misdaad die niet zijn schaduw vooruitwerpt voordat hij zich werkelijk in deze wereld manifesteert. Daarom luidt de opdracht van onze verheven vorst dat elke droom, ook al komt die uit de verste uithoe-

ken van het rijk, door het Tabir Sarayı wordt beoordeeld, en het doet er niet toe op welke dag iemand die droom had en ook niet wie dat was – het kan zelfs de meest nederige dienaar van Allah zijn. Daarbij komt het er vooral op aan om ervoor zorg te dragen dat het beeld dat naar voren komt uit de dromen die elke dag, elke week of elke maand worden verzameld, ingedeeld en bestudeerd, precies klopt en niet op enigerlei wijze vervormd raakt. Om die reden is het van het grootste belang dat men zich tot het uiterste inspant om het materiaal te bewerken en dat het Tabir Sarayı van elke invloed van buitenaf gevrijwaard blijft. Want buiten het Tabir Sarayı zijn verscheidene krachten werkzaam die om wat voor reden dan ook gespist zijn op elke mogelijkheid om hun invloed hier te doen gelden en achteraf te verkondigen dat hun doeleinden, ideeën of kritiek voortkwamen uit een heilige vonk die door Allah naar de slapende geesten van de mensen werd gezonden. Daarom worden in het Tabir Sarayı geen aanbevelingsbrieven aanvaard.'

Mark-Alem keek onwillekeurig naar de verkoolde overblijfselen van de brief, die boven de gloeiende as heen en weer bewogen.

'Jij komt meteen te werken bij de afdeling Selectie,' vervolgde de functionaris op dezelfde toon. 'We hadden je op een minder belangrijke afdeling kunnen laten beginnen, net als de meeste anderen die hier worden aangesteld, maar jij komt meteen bij de afdeling Selectie, omdat je ons erg geschikt lijkt.'

Mark-Alem keek vanuit een ooghoek naar de bewegingen van de papierresten, alsof hij wilde zeggen: zijn jullie nog niet verdwenen?

'Het eerste en het belangrijkste wat we van je verlangen,'

zei de functionaris, 'is strikte geheimhouding. Je mag geen moment vergeten dat het Tabir Sarayı een volledig opzichzelfstaande en van de buitenwereld afgesloten instelling is.'

Hij haalde zijn handen van het bureaublad en stak zijn wijsvinger vermanend op.

'Er zijn veel personen en groeperingen die tot hier willen doordringen, maar het Tabir Sarayı heeft zich nooit laten misleiden. Als een opzichzelfstaande instelling houdt het zich ver van alle menselijke twisten, van elke richtingsstrijd en van ieder streven naar macht; het is gesloten voor iedereen en staat met niets en niemand in contact. Je kunt bijna alles wat ik zei weer vergeten, maar één ding, mijn jongen, moet je goed onthouden, en dat is de plicht tot geheimhouding. Het is zelfs meer dan een plicht, het is in het Tabir Sarayı het belangrijkste gebod. En ga nu naar je werkplek. Als je dit vertrek verlaat, moet je vragen waar de afdeling Selectie zich bevindt. Daar weten ze al dat je eraan komt. Veel succes!'

Het duizelde Mark-Alem nog steeds toen hij het vertrek verliet. Hij zag niemand aan wie hij kon vragen welke kant hij op moest om bij Selectie te komen, en daarom begon hij maar op goed geluk te lopen. In zijn oren klonken nog flarden van wat de hoge functionaris had gezegd. Wat is dat toch? vroeg hij zich een paar keer af en hij schudde zijn hoofd om zijn woorden te verdrijven. Maar in plaats van te vervagen, bleven ze hem hardnekkig achtervolgen. In deze verlaten gangen leken ze zelfs tegen de muren en pilaren te weerkaatsen en zich te vermenigvuldigen, en kregen ze een onheilspellende klank: 'Je komt meteen te werken bij de afdeling Selectie, omdat je ons erg geschikt lijkt.'

Mark-Alem ging onwillekeurig sneller lopen. Se-lec-tie, se-lec-tie, se-lec-tie... zei hij bij zichzelf, en hier, in deze

verlaten gang, leek dat woord een merkwaardige klank te krijgen. Hij zag in de verte een silhouet en hij wist niet of het zich verwijderde of naar hem toe kwam. Hij wilde hem aanspreken of op zijn minst een teken geven, maar de afstand was te groot. Daarom ging hij nog iets sneller lopen en hij wilde zelfs naar hem toe rennen of hem roepen, als hij maar in de buurt kon komen van de persoon die hem hier de enige redder in nood leek. Terwijl hij bijna hollend door de gang liep, hoorde hij links van zich de zware voetstappen van een groep mensen. Hij hield zijn pas in en spitte zijn oren. Het geluid kwam uit een galerij die op de centrale gang uitkwam. De voetstappen klonken regelmatig en dreigend. Mark-Alem keek om en zag een aantal mannen die zwijgend voortliepen, met grote dossiermappen onder hun arm. De omslagen hadden dezelfde lichtblauwe, bijna grijs aandoende kleur als de koepels van het gebouw en de uniformen van de portiers.

‘Kunt u mij alstublieft zeggen hoe ik bij de afdeling Selectie kom?’ vroeg Mark-Alem met een trillende stem toen de mannen hem passeerden.

‘Dan moet je weer terug naar waar je vandaan komt,’ zei iemand met een wat schorre stem. ‘Je bent zeker nieuw hier.’

Toen kreeg de man een lange hoestbui en Mark-Alem wachtte tot die voorbij was. Hij kreeg te horen dat hij bij de vierde gang naar rechts moest en dan een trap zou vinden die naar de tweede etage leidde, en daar moest hij maar verder vragen.

‘Dank u wel, meneer!’ zei Mark-Alem.

‘Geen dank,’ zei de onbekende. Mark hoorde hoe hij opnieuw begon te hoesten en daarna zei: ‘Ik geloof dat ik een behoorlijke kou heb gevat.’